

ÇALIŞMA KÂĞIDI · IRISP/2026/003

12 Ağustos 2026

Algı Makasları: Yaklaşımlar ve Tuzaklar

Özet

Algı makası, bir kamuoyunun bir nicelik hakkında inandığı ile eldeki en iyi göstergenin söylediği arasındaki ölçülmüş mesafedir. Bu çalışma kâğıdı, bu makasların ölçümündeki başlıca yaklaşımları ve ölçümün dürüstlüğüne bağlı olduğu tasarım tercihlerini gözden geçirir.

Kâğıt özellikle tuzaklara eğilir: inançla ilgisiz tahmin hataları davet eden soru ifadeleri, makası şişiren ya da yumuşatan gösterge seçimleri, yanlış algıyı asıl kimin taşıdığını gizleyen toplulaştırma ve alttaki göstergelerin farklılığını yok sayan ülkeler arası karşılaştırmalar.

Kâğıt, enstitünün kendi makas ölçümlerine uygulayacağı kontrol listesiyle kapanır; böylece gelecekteki her IRISP® makas bulgusunun okuru, her tuzağına ele alındığını doğrulayabilir.

1 · Algı makası nedir

Algı makası üç parçalı bir karşılaştırmadır: tanımlı bir nüfusa bir nicelik sorularak elde edilen kamu tahmini; tahmin görülmeden önce seçilip gerekçelendirilen referans gösterge; ve ikisi arasında, her ikisinin belirsizliğiyle birlikte raporlanan mesafe. Herhangi bir parçayı kaldırın; sonuç bir makas ölçümü değil, sayılı bir anekdottur.

2 · Dürüstlüğü belirleyen tasarım tercihleri

Dört tercih, yayımlanan bir makasın görüldüğü anlama gelip gelmediğini belirler. Tahmin sorusunun ifadesi: göstergenin ölçtüğü niceliği, yanıtlayıcının gerçekten kullanabileceği birimlerle sormalıdır. Gösterge seçimi: makası çarpıcı kılan değil, o niceliğin eldeki en iyi ölçüsü olmalıdır. Toplulaştırma düzeyi: ulusal bir ortalama, hiçbir gerçek grubun taşımadığı bir makas üretebilir ya da bazılarının yoğun taşıdığını gizleyebilir. Ve "bilmiyorum"un ele alınışı: o bir yanıttır, gürültü değil.

3 · Yaygın tuzaklar

Tekrarlanan hatalar öngörülebilirdir. Keskin yüzdeler talep eden sorular, inanç kadar sayısal okuryazarlığı ölçer. Ülkeler arasında sessizce değiştirilen göstergeler, çoğunlukla istatistik sistemlerini sıralayan uluslararası cehalet ligleri üretir. Çarpık tahmin dağılımlarının ortalamaları tipik hatayı abartır. Ve göstergenin kendi belirsizliği olmadan raporlanan makaslar, referansı vahyedilmiş hakikat sayar; hiçbir gösterge değildir.

4 · IRISP kontrol listesi

Enstitünün yayımlayacağı her makas ölçümü, yöntem notunda şunları belirtecektir: (1) tahmin sorusunun, sahaya çıkan her dildeki birebir metni; (2) referans gösterge, kaynağı ve belirsizliği; (3) o göstergenin saha öncesinde kayda geçirilmiş gerekçesi; (4) tahminlerin yalnız merkezi değil dağılımı;

(5) yanıtsızlığın ele alınışı; ve (6) bu listeden her sapma, gerekçesiyle. Altı maddeyi bulamayan okur, bulguyu iskonto etmekte haklıdır.

Önerilen atıf

IRISP (2026). Algı Makasları: Yaklaşımlar ve Tuzaklar. IRISP Çalışma kâğıdı.
<https://irisp.org/tr/yayinlar/perception-gaps-measurement/>

Bu yayın açık erişimlidir. IRISP®'e atıf verilerek serbestçe paylaşılabilir ve çoğaltılabilir.